

Dan Oltean, *Religia dacilor*, Ed. Saeculum, București, 2002, 479 p.

Problema lumii spirituale din cadrul civilizației geto-dacice a fost practic cea mai dezbătută și disputată din istoriografia consacrată populației „barbare” de la frontariile nordice ale *oicumenei* „civilizate” a antichității. S-au scris numeroase lucrări, unele extrem de valoroase, dar și unele, din păcate, cu o mare doză de diletantism, astfel încât subiectul este apreciat ca fiind deja prea „bătut”. În acest context, apariția unei noi lucrări a unui autor cvasinecunoscut publicului avizat ar putea părea, la o abordare *a priori*, drept o „variație pe aceeași temă”. Lectorul, aplecându-se cu minuție asupra lucrării *Religia dacilor*, semnată de Dan Oltean și apărută la Ed. Saeculum I.O., București 2002, în cadrul colecției *Mithos*, are plăcuta surpriză să constate că se află în fața unei lucrări de o acribie științifică exemplară, practic o sinteză aproape exhaustivă a ceea ce înseamnă lumea spiritualului din cadrul civilizației dacice.

Ceea ce se poate reproșa lucrării este tratarea oarecum neunitară a problematicii, demersul debutând cu o analiză exhaustivă a surselor de informație despre Zalmoxis și tot ceea ce presupune existența acestui personaj, în totalitatea valențelor sale. Cel de-al doilea paragraf al lucrării abordează, oarecum rupt din context, importanța politică și morală a lui Deceneu, în contextul mutațiilor profunde din cadrul societății dacice de la mijlocul veacului I î. Hr., mutații resimțite și la nivel religios, prin realizarea mult disputatei „reformă” sacerdotale și teologice. Mergând pe aceleași coordonate ale aparentei lipse de structură, paragrafele următoare abordează punctual *Sacrificiile*, *Stindardul dacic*, *Comunitățile monastice*, contribuția decisivă a autorului fiind una dintre cele mai interesante. Unele probleme sunt abordate oarecum „revoluționar”, în sensul că nu se încadrează în nota bine cunoscută a unor postulate vehiculate de istoriografia postbelică a subiectului, dar Dan Oltean nu cade pe panta unor afirmații fără acoperire factologică.

Cel de-al șaselea paragraf al lucrării abordează un aspect extrem de delicat, acela al *Cultului regal*, văzut sistemic, în comparație cu alte societăți contemporane lumii dacice, de pe aceste coordonate autorul putând lansa unele încheieri extrem de pertinente. Paragraful șapte, *Templele dacilor*, este cel mai vast din întreaga lucrare (peste 150 de pagini), fiind de fapt un repertoriu aproape complet a ceea ce se înțelege prin „sanctuar” în lumea dacică, cu aducerea în discuție a descoperirilor arheologice care privesc acest subiect.

Calendarul și sărbătorile este un paragraf dens, bogat în informație din mai multe areale geografice și istorice, motivat prin buna înțelegere obiectivă a problematicii avute în vedere. Încheierea unui prim ciclu, de fapt cel mai important, din cadrul evoluției religiozității geto-dacice este cel consacrat tocmai *Zeilor dacilor*. Deși puțin din punct de vedere cantitativ, pasajul respectiv din lucrarea lui Dan Oltean marchează o abordare concisă care, cu unele obiecții totuși, poate fi considerat ca o tratare limpede și plauzibilă a structurii

panteonului geto-dacic. Nu este trecută cu vederea nici imagistica de divinități regăsită în arta (îndeosebi toreutica) perioadei.

Un orizont distinct al lucrării este cel consacrat continuității religiei dacice după momentul 106. Într-un prim paragraf (de fapt capitolul 10 al lucrării), intitulat *Religia dacilor în epoca romană*, sunt analizate mutațiile extrem de complexe și de-a dreptul „ciudate” pe care le suferă îndeosebi organizarea „oficială” a religiei dacice, știut fiind faptul că romanii au procedat cu o intransigență nemaiîntâlnită în alte areale cu aceste culte autohtone. O abordare comparativă deosebit de interesantă este cea consacrată *Religiei dacice și creștinismului românesc*, autorul trecând în revistă o gamă diversă de influențe păgâne în geneza creștinismului popular al românilor. În acest context se pot sesiza permanențele simbolice venite dinspre mediul dacic, trecute prin filtrul religiei romane și adaptate în mod creativ de religia lui Hristos. Pe același palier al unei analize comparative verticale se înscrie și capitolul intitulat *Munții sacrii*, în care este abordată întreaga gamă de mituri și, ulterior, cutume legate de spiritualitatea muntelui și peșterii, multe dintre aceste practici venind din mediul dacic și perpetuându-se spre lumea satului tradițional românesc. Abordarea sistemică a religiozității geto-dacice de încheie extrem de sugestiv prin capitolul *Moșteniri*, de fapt perpetuarea unor tradiții de factură dacică în folclorul românesc. Ceea ce este meritoriu pentru lucrarea de față este faptul că autorul nu cade pe panta unor speculații fără acoperire, mai ales că subiectul se pretează lesne unor astfel de interpretări.

Partea finală a cărții cuprinde o substanțială listă bibliografică, cu peste 360 de titluri, la care se adaugă și un rezumat în limba engleză.

Privită în ansamblu lucrarea lui Dan Oltean, *Religia dacilor*, poate fi considerată o contribuția fundamentală la studiul religiozității dacice, iar cititorul care se apleacă asupra sa nu poate fi decât un câștigat.